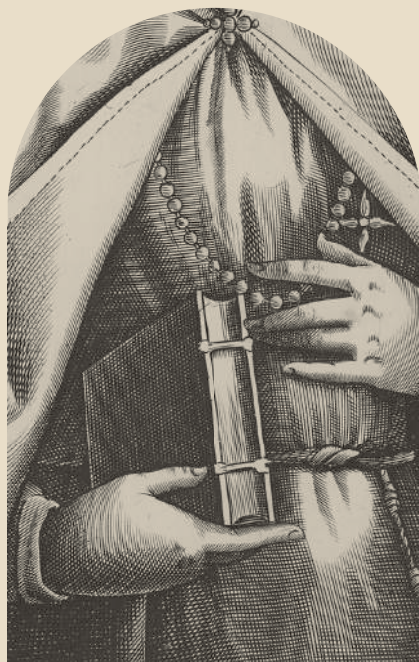


EL LLEGAT RETROBAT



DE
JULIANA
MORELL
(1594–1653)

MONESTIR
DE PEDRALBES

DOSSIER
DE PREMSA

13.12.23
–14.4.24

PRESENTACIÓ

Juliana Morell, nascuda a Barcelona el 16 de febrer de 1594, va ser una destacada humanista, poliglota, i religiosa dominica activa a França en època de la Contrareforma. Considerada una nena prodigi, va defensar tesis orals en filosofia (lògica i moral) a l'edat de 12 anys a casa seva a Lió, fita per la qual ha estat rememorada com la primera doctora extrauniversitària de la història. Va aconseguir aquest grau set dècades abans que la primera dona obtingués una titulació en l'àmbit universitari, motiu pel qual el seu nom apareix al Saló dels Il·lustres del paranimf de la Universitat de Barcelona. El seu pensament combina dues de les principals tendències del barroc: el racionalisme cartesiana i el misticisme eròtic teresià. La Universitat de Barcelona i el Monestir de Pedralbes presenten la primera exposició sobre Juliana Morell i donen a conèixer, així, a la ciutat i al país, la vida, l'obra i el pensament d'una de les dones més erudites de l'Europa moderna.



L'EXPOSICIÓ

“El llegat retrobat de Juliana Morell (1594-1653)” tindrà lloc al Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes a partir del 13 de desembre de 2023, i romandrà oberta fins al 14 d'abril de 2024. Està comissariada per Georgina Rabassó, especialista en la tradició del pensament filosòfic femení entre l'edat mitjana i la primera modernitat, doctora en filosofia per la Universitat de Barcelona, i investigadora d'ADHUC–Centre de Recerca Teoria, Gènere, Sexualitat, i del Seminari Filosofia i Gènere de la UB.

MOTIVACIONS DE L'EXPOSICIÓ

El guió conceptual de l'exposició s'inscriu en la programació del Monestir de Pedralbes, un dels eixos principals del qual el componen les línies de recerca i divulgació d'estudis sobre la dona i espiritualitat, i especialment de dones silenciades. Des d'aquest punt de vista, seguint en la línia expositiva de “Dones silenciades. El llegat de Sor Eulària Anzizu al monestir de Pedralbes (1868-1916)”, celebrada al 2016-2017, i “Les dones també seuen. Mobles i espais femenins dels segles XVI i XVII” que va tenir lloc el 2017-2018, “El llegat oblidat de Juliana Morell (1594-1653)” presenta la biografia, l'obra i el pensament d'una autora de qui només coneixíem el nom que, tanmateix, va personificar la idea de la dona sàvia i erudita a Europa durant segles. La seva vida és testimoni de la lluita de les dones per accedir a una formació acadèmica i, alhora, pot considerar-se un reflex viu i intens de la cerca individual i col·lectiva d'un espai propi on poder sentir i pensar per si mateixa. Així mateix, en el seu pensament, la lògica i la mística eròtica s'articulen d'una manera orgànica i fluïda, tenint com a resultat la dissolució d'una paradoxa.

CONTINGUT I OBJECTIUS GENERALS DE L'EXPOSICIÓ

La mostra presentarà un conjunt de peces originals i de reproduccions a gran format d'obres vinculades a Juliana Morell, entre les quals cinc exlibris amb marca de propietat de Juliana, diversos mobles i objectes originals de la col·lecció del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes, nombrosos documents d'arxiu inèdits i llibres i manuscrits de Morell. La selecció de peces, presentades de manera estructurada en dos àmbits i diversos subàmbits a la Sala de la Reina i part del dormidor, té per objectiu donar a conèixer el llegat vital, intel·lectual i espiritual de Juliana Morell, com a jove humanista d'una àmplia formació en llengües, filosofia, teologia i jurisprudència, i com a escriptora espiritual i líder d'una comunitat religiosa amb un paper rellevant en la Contrareforma a França i Europa.



JULIANA MORELLA, BARCINONENSIS,

*Virgo Hispana Capuccinorum habitum pietatis ergo gestans. Latinae, Graecae et
Hebraeae linguarum perita. Philosophiae ac Iurisprudentiae studiosa. Theses Philosophicas,
anno Christi MDCLXVI. aetatis XIII. a se publice disputas, Margaritae Austriae,
Hispaniarum Indiarumque Reginae, inscripsit & divulgavit. Floret Lugduni
in Gallia, Musicis instrumentis, aliisque ingenij artibus apprime exercita.*

I. le dire ex.



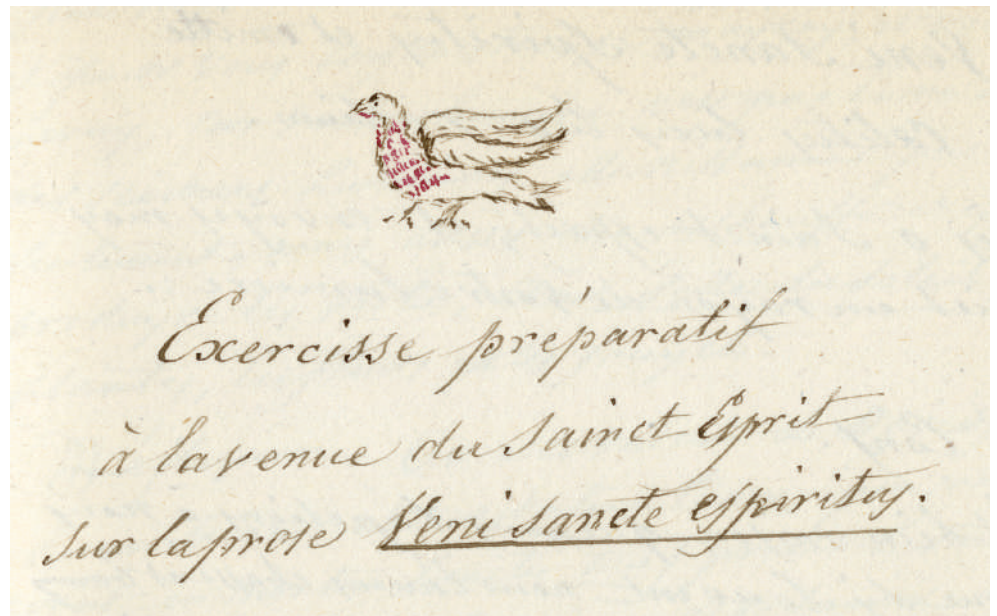
ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

ÀMBIT 1. JULIANA, JOVE HUMANISTA

Amb 4 anys, Juliana Morell tenia tres mestres i una jornada d'estudi de més de vuit hores. Fins als 14 es va formar en filosofia, teologia i jurisprudència, i dominava diverses llengües: català, castellà, francès, italià, llatí, grec i hebreu, i coneixia el siri i possiblement l'àrab. No han perviscut escrits de la seva etapa humanista, però sí una fornida biblioteca que és testimoni de la seva intel·ligència i erudició.

“A aquella edat mai no vaig donar-li ni albaneca ni ocell ni altres criaturades si no m'ho demanava en bona frase llatina, la qual preguntava als seus mestres.”

Joan Antoni Morell sobre la formació de Juliana als 4 anys
(Lió, 12 de setembre de 1613)



1A.

ANTECEDENTS FAMILIARS

La llengua i la cultura hebrees formaven part del llegat familiar de Juliana, descendent de jueus conversos. Malgrat que va abraçar la fe cristiana, Juliana apreciava aquesta herència jueva. El seu pare, mercader, botiguer i canvista, tenia quatre botigues a Barcelona i Lleida. En un principi es dedicava al negoci de les teles, si bé després va mercadejar amb un ampli ventall d'objectes. Joan Antoni, un home “astut, sagaç i intel·ligent”, va mantenir litigis i es va enemistar amb personatges influents.

“Barcelona, una de les principals ciutats del Regne d’Aragó, és on vaig néixer.”

Julienne Morell, *Traicte de la vie spirituelle*
par St Vincent Ferrier, 1917: s.n.



Plànol de Barcelona (1806) de Francesc Renart i Closas, basat en una imatge de la ciutat del 1697-99. Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona.

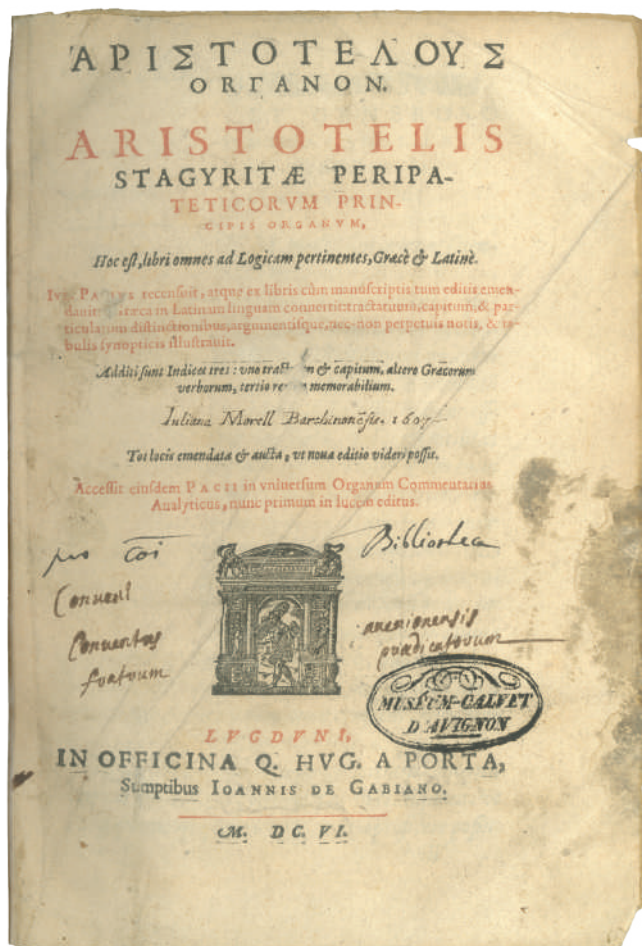
1B.

IULIANA MORELL BARCHINONENSIS

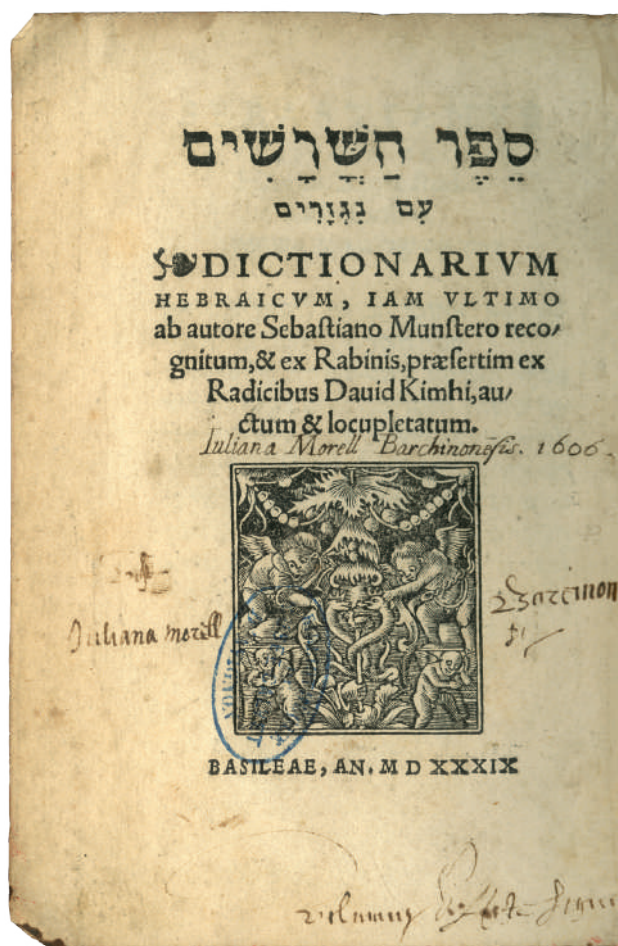
A diferència de moltes dones del seu temps, Juliana va tenir una educació privilegiada. Al monestir dominicà de Santa Maria de Montsió va aprendre a llegir i escriure i, probablement, també música. A més, tenia diversos mestres a casa. La intensa rutina d'estudi de Juliana es va interrompre a causa de la mort de Manuel de Rejadell i la partida de Joan Antoni Morell, acusat d'assassinat. El 1601 Juliana va marxar cap a França. Va rebre classes avançades de grec i d'hebreu.

“Tenia tretze gramàtiques hebrees de diferents autors, i durant més de tres mesos vaig donar un escut d'or a un rabí venecià i la meva taula per ensenyar-li la pronunciació de la llengua.”

Carta de Joan Antoni Morell (Lió, 12 de setembre de 1613)



Exlibris manuscrit de Juliana Morell, 1606. Aristotelis, *Organum*, (Ginebra), 1605. Avignon Bibliothèques (Ville d'Avignon), 4°1148/1.



Exlibris manuscrit de Juliana Morell, 1606. *Dictionarium hebraicum*, Basilea, 1539. Avignon Bibliothèques (Ville d'Avignon), 8°7905.

1C.

DOCTORA EN FILOSOFIA

El 16 de febrer de 1606 Juliana es va doctorar en filosofia fora de la universitat. Va exposar unes tesis en lògica i moral a casa seva, a Lió, i va mostrar el seu domini del llatí, el grec i l'hebreu. Van rebre còpies de les tesis (actualment perdudes) Margarita d'Àustria-Estíria, a qui les va dedicar, i altres reines hispàniques al capdavant de diversos governs, així com el pontífex Pau V. Aquell esdeveniment va tenir un tal ressó que Juliana es va convertir immediatament en icona de la dona docta arreu d'Europa.

“Dels 12 als 14 anys va estudiar física, metafísica i jurisprudència.”

Marie de Merle de Beauchamps,
Abregé de la vie de Julienne Morell, 1680: 199.



Retrat de Juliana Morell a l'edat de 12 anys, amb vestit de caputxina (1606), encarregat per Joan Antoni Morell per adjuntar a la còpia escrita de les tesis. Avignon Bibliothèques (Ville d'Avignon) – Établissement public communal-Fondation Calvet, Est. Atl. 15/129.

1D.

LA BIBLIOTECA DE JULIANA

Es conserven onze llibres amb marca de propietat de Juliana Morell. Una particularitat és que estan escrits en llengües diverses: llatí, grec i hebreu. Hi destaquen dos volums amb obres d'Aristòtil, relligats amb escrits sobre temes afins, com ara la lògica de Porfiri. Al monestir de Santa Pràxedes tenia accés a un extens fons bibliogràfic.

“Un dia va entrar en un monestir de monges dominiques reformades on es va quedar a desgrat meu. És tinguda per una santa. Que no pensin que és un miracle, ja que en bona part es deu a la meua diligència, que els bons mestres, els bons llibres i la perseverança fan aquestes coses que semblen miraculoses.”

Carta de Joan Antoni Morell (Lió, 12 de setembre de 1613)

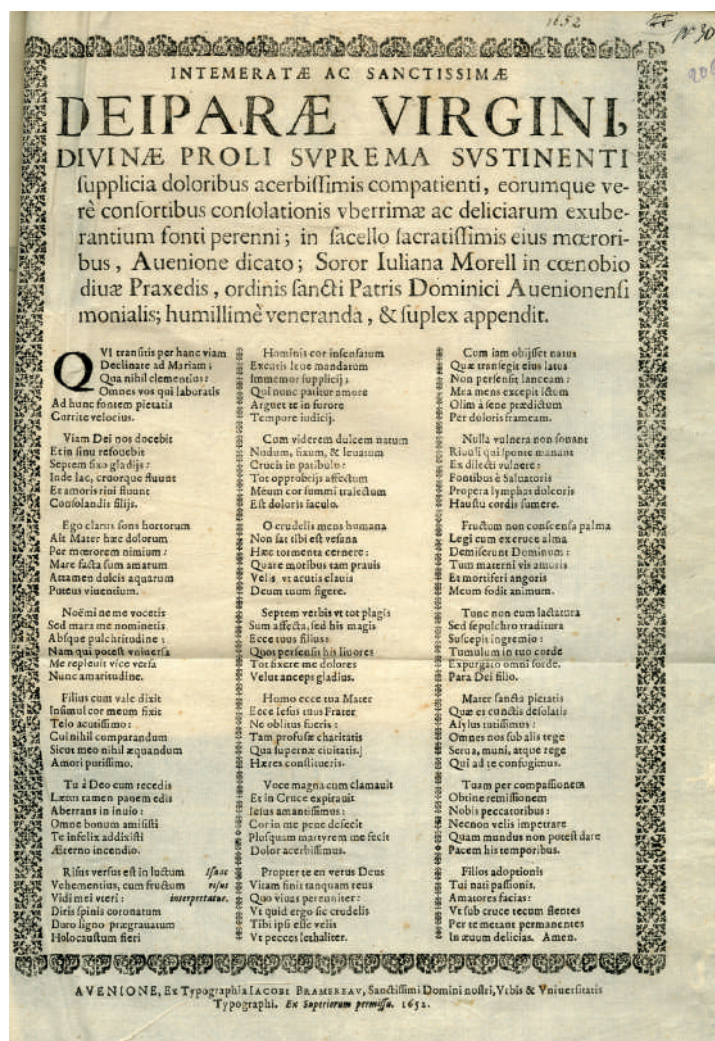


Exlibris manuscrit de Juliana Morell, 1604. *Precationes Aliquot celebriores...*, [...] París, Martinum Iuvencum, 1604. Avignon Bibliothèques (Ville d'Avignon) – dépôt de l'État, 8°23293.

L'any 1609 Juliana va ingressar al monestir reformat de Santa Praxedes a Avinyó, on va professar els seus vots com a monja dominica el 10 de juny de 1610. Va exercir com a mestra de novícies i priora. Les seves aportacions principals van ser l'elaboració de les ordenances del monestir, la introducció de pràctiques no incloses en la regla, les seves traduccions i comentaris, i els seus escrits espirituals. El focus del pensament de Morell era el perfeccionament de l'ànima.

“Aixeca't, afanya't, estimada meva, coloma meva i bella meva, perquè l'hivern de les angoixes ja ha passat, les pluges de les afliccions i de les llàgrimes se n'han anat, la bella primavera de l'eternitat i l'abril de la immortalitat ja comencen a florir per a tu.”

Julienne Morell, *Exercices spirituels sur l'éternité*, 1637: 277.



Julienne Morell, *Intemeratae ac sanctissimae Deiparae Virgini...*, Avinyó, Jean Bramereau, 1652. Avignon Bibliothèques (Ville d'Avignon) – Établissement public communal – Fondation Calvet, ms. 2444/30.

MESTRA, POETA, MÚSICA

En sospitar que el pare la volia casar, Juliana va cercar ajuda per entrar al monestir de Santa Pràxedes a Avinyó. Allí Juliana va poder seguir pensant, escrivint, i cultivant la poesia i la música. Va ser mestra de cor, tocava l'orgue, l'espina i el llaüt, i componia peces musicals. Es va dedicar intensament a la traducció. Segons Morell, traduir és conversar i estar en companyia de les ànimes les paraules de les quals es tradueixen.

“Sant Agustí també ens recomana la lectura espiritual. Però cal triar llibres bons i útils, perquè els llibres curiosos poden inflar la ment i distreure-la, mentre que els devots poden edificar-la. [...] La lectura ben feta és una excel·lent preparació per a l'oració, o més aviat una part de l'oració, ja que Déu ens parla a través dels bons llibres.”

Julienne Morell, *La Regle de St. Augustin*, 1680: 164-165.



Els escrits de Juliana Morell inclouen la traducció del llatí al francès i el comentari al Tractat de la vida espiritual de Vicent Ferrer, i a la Regla d'Agustí d'Hipona, i el llibre de meditacions titulat *Exercices spirituels sobre l'eternitat*. Juliana es mostra atenta a les paraules i al seu significat. A més, destaca, especialment en un monestir reformat, les seves referències a la versió hebrea dels versets bíblics. Juliana va assumir el repte d'intentar compatibilitzar els seus antecedents jueus i la seva participació a la Contrareforma. També va unir el racionalisme amb el misticisme eròtic, aparentment irreconciliables. Per a Juliana, raó i amor van de bracet: l'una pondera les decisions i l'altre connecta les persones entre si i amb la divinitat.

“L'esperança i la confiança també neixen del desig. Aquestes dues virtuts han d'anar juntes, i així, en fer-se companyia ho aconsegueixen tot.”

Julienne Morell, *Exercices spirituels sur l'éternité*, 1637: 251-252.



ACTIVITATS

- VISITA D'AUTOR A CÀRREC DE GEORGINA RABASSÓ,
COMISSÀRIA DE L'EXPOSICIÓ
Dates: els dissabtes 20 de gener i 9 de març
Horari: d'11.30 a 13.00h
Preu: 5 euros
- VISITA GUIADA A L'EXPOSICIÓ
Dates: tots els diumenges (excepte el 24 i 31 de desembre)
Horaris: d'11.30 a 12.30 h
Preu: 5 euros
- L'ART DE RAONAR
Converses filosòfiques ideades i conduïdes pel Grup IREF
(Innovació i Recerca per l'Ensenyament de la Filosofia) de la UB.
 - QUÈ FA QUE SIGUI JO? / QUÈ FAS QUE SIGUIS TU?
Data: diumenge, 21 de gener
Horari: d'11.30 a 12.30 h (taller per a infants de 7 a 13 anys),
de 12.30 a 13.30 h (adolescents a partir de 14 anys i adults)
Preu: 3 euros
 - LES VIDES QUE NO VIVIM
Data: diumenge, 25 de febrer
Horari: d'11.30 a 12.30 h (taller per a infants de 7 a 13 anys),
de 12.30 a 13.30 h (adolescents a partir de 14 anys i adults)
Preu: 3 euros
 - PERCEBRE, SENTIR, PENSAR
Data: diumenge, 17 de març
Horari: d'11.30 a 12.30 h (taller per a infants de 7 a 13 anys),
de 12.30 a 13.30 h (adolescents a partir de 14 anys i adults)
Preu: 3 euros
- ALFABETS EN MOVIMENT
Taller de cal·ligrafia hebrea i àrab.
Data: diumenge a confirmar
Horari: d'11.00 a 13.00 h
Preu: 3 euros
Edat: activitat familiar amb infants a partir de 8 anys
- JULIANA MORELL: EL VOL DEL PENSAMENT
Workshop coordinat per Georgina Rabassó sobre aspectes
del context, la vida, l'obra i el pensament de Morell, amb la
participació d'especialistes nacionals i internacionals.
Data: abril del 2024 (pendent de concretar)
Lloc: Universitat de Barcelona

CRÈDITS

IDEA I PRODUCCIÓ:

Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes. Institut de Cultura de Barcelona. Ajuntament de Barcelona; ADHUC– Centre de Recerca Teoria, Gènere, Sexualitat. Universitat de Barcelona.

DIRECCIÓ DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES:

Anna Castellano-Tresserra

ADHUC, UNIVERSITAT DE BARCELONA:

Helena González Fernández

HI DONA SUPORT:

Fundació Privada Mir-Puig, Fundació Bosch i Gimpera

COMISSARIAT:

Georgina Rabassó

COORDINACIÓ DE L'EXPOSICIÓ:

Georgina Rabassó, Jesús Luzón

DOCUMENTACIÓ:

Georgina Rabassó, Mercè Gras Casanova

DOCUMENTACIÓ DEL VESTIT DE LECTURA DE TESI:

Vanessa Martín Nicolás

PRESTADORS:

CRAI Biblioteca de Fons Antic, Universitat de Barcelona
Georgina Rabassó, Bolívar Old Prints (Barcelona)-Thimothée de Saint Albin

TRADUCCIONS DE LES FONTS PRIMÀRIES:

Rosa Rius Gatell

REVISIÓ LINGÜÍSTICA I TRADUCCIÓ DELS TEXTOS:

Linguaserve Internacionalización de Servicios, SA

DISSENY DE L'EXPOSICIÓ:

Espai e (Anna Alcubierre amb la col·laboració de Laura Salvador)

DISSENY GRÀFIC:

Todojunto.net

PRODUCCIÓ I MUNTATGE:

Intervento

CREACIÓ I PRODUCCIÓ DE PERFUM:

Sandir-Sandra Iruela

CREACIÓ I PRODUCCIÓ D'ÀUDIOS:

Deisy Quevedo Díaz

PRODUCCIÓ DE VÍDEOS:

Juan Alcalde

DISSENY DE VESTUARI:

Sabina Atlanta González Egea

CONFECIÓ DE VESTUARI:

El Sótano Vestuario

MANIQUINS:

Pasqual Arnella SL

REPRODUCCIONS DIGITALS:

Nivell Publicitari Digital, S.L.

MÚSICA DE TIORBA:

Elena Casquete Medina

LOCUCIÓ DEL POEMA:

Adeline Flaun

LOCUCIÓ DEL TEXT DE DEFENSA DE TESI:

Armando Buika

ESTUDI DE GRAVACIÓ:

Medusa Estudio BCN

ASSEGURANCES:

XL Insurance Company SE

CONSERVACIÓ PREVENTIVA:

Carme Aixalà, Mònica Navarro (Taller Rossellbadia, SL)

ASSISTÈNCIA TÈCNICA:

Pol Donés (Fragment Serveis Culturals, SL)

COMUNICACIÓ I PREMSA:

Marian Ballestar, Enric M. Puga
(Fragment Serveis Culturals, SL)

ACTIVITATS I VISITES:

Gemma Bonet (Alea Serveis Culturals, SCP),
Fragment Serveis Culturals, SL

ATENCIÓ AL PÚBLIC I RESERVES:

Judit Navarrete (Fragment Serveis Culturals, SL)

ADMINISTRACIÓ:

Carles Huguet

SEGURETAT:

SP4

AGRAÏMENTS:

Fundació Privada Mir-Puig, CRAI-Fons Antic Universitat de Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Diocesà de Barcelona, Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Avignon Bibliothèques, Bibliothèque Ceccano, Archives Départementales de Vaucluse, Österreichische Nationalbibliothek, Biblioteca Nacional de España, Science History Institute, The New York Public Library, Merceria Santa Anna, Casa Fèlix, ONEIRA Culture Multimedia Entrepreneurship SL.
Jordi Segarra Pijoan, Rosa Rius Gatell, Marta Segarra Muntaner, Helena González Fernández, Mònica Rius Piniés, Theresa M. Lamy, Agustí Alcoberro Pericay, Neus Verger, Camille Espinasse, Karine Klein, Pilarín Bayés, Jaume Pórtulas, Itziar Castro, Zaida Molina, Dionne Jacomello, Vivian Muñoz Rodríguez, Sofia Archer, Helena Rodon, Andreu Grau, Timothée de Saint Albin.

